

Naughton, James (2011):

Colloquial Czech. The Complete Course for Beginners.

London: Routledge.

Jaroslav David

James Naughton působící na University of Oxford, Faculty of Medieval and Modern Languages se specializuje na moderní českou a slovenskou literaturu. Jeho zájem však poutá také český a slovenský jazyk, a to nejen jako překladatele Bohumila Hrabala a Violy Fischerové do angličtiny, ale také jako lektora a autora učebních textů (Naughton 1996, 2005). V roce 2011 vyšlo v prestižním londýnském nakladatelství Routledge již třetí, výrazně upravené a rozšířené vydání jeho učebnice češtiny pro cizince (první v roce 1987, druhé 1999). Její autor není rodilý Čech, ale jako zahraniční bohemista zpřístupňuje češtinu cizincům. Stojí tedy za pozornost, z jakých pozic představuje gramatický systém češtiny a jak a jaký zájem věnuje také českým realitám, historii apod.

Již z názvu *Colloquial Czech. The Complete Course for Beginners* je patrné, že učebnice je zaměřena na zvládnutí konverzační češtiny a běžné komunikace. Naughton to ostatně připomíná i v úvodu samotné knihy: „The course aims as before to take you up to a level at which you can begin to communicate with success on a range of essential topics, as well as tackle books, the press and other media” (Naughton 2011: XI). Stejně jako v klasické učebnici po úvodních kapitolách (charakteristika jazyka, historie země) následuje popis české výslovnosti a pravopisu, netradičně doplněný o dvě výslovnostní kapitoly menšího rozsahu se zaměřením na zeměpisná jména a číslovky od 1 do 12.

Vlastní kurz je rozvržen do 16 lekcí dle témat, např. rodina, jídlo, byt, hotel, turistika nebo restaurace. Každá z nich obsahuje úvodní dialog a příslušnou slovní zásobu, přičemž s ohledem na anglicky hovořící studenty jsou rozhovory doplněny anglickým komentářem, upozorňujícím na gramatické jevy nebo konverzační obraty, a také paralelním překladem (pouze v lekcích 1–5); od lekce 5 jsou začleňovány i delší samostatné texty (*Reading*). Oddíly označené jako *Language Points*, vkládané za dialogy, podávají přehledné vysvětlení gramatických jevů. Nedílnou součástí knihy představují i dvě příložená CD s nahrávkami dialogů, následovanými anglickými otázkami pro cvičujícími fráze, s nimiž se student při poslechu seznámil. Bohužel, většina dialogů se vyznačuje nízkou obsahovou úrovní, již ještě zvyrazňuje mechanický přednes s nenáležitou intonací a frázováním. Jako příklad lze uvést rozhovor v lekci 10 nazvaný *Nečekaná návštěva*, jehož tématem je nezvykle

rychlé sblížení a následné loučení dvou lidí: „Bill: Ale nechod! Dej si se mnou ještě skleničku! Vezmi si s sebou jablko nebo kousek čokolády! – Věra: Nežlob se! A nemysli si, já nejsem taková... však víš co. – Bill: To si rozhodně nemyslím! – Věra: Počkej! Zapiš si aspoň telefonní číslo! A zavolej mi! Slib, že mi zítra zavoláš! Řekněme, v šest večer, dobře?“ V závěru učebnice jsou pak připojeny stručný přehled gramatiky, klíč ke cvičením a česko-anglický a anglicko-český slovník shrnující lexikum ze všech lekcí.

Kniha *Colloquial Czech* je primárně určena k samostudiu. V takovém případě by mělo být cílem autora co největší přiblížení české gramatiky anglicky hovořícímu studentovi, který nebude mít možnost bezprostřední konzultace s učitelem. Tento fakt však učebnice příliš nezohledňuje a zaměřuje se spíše na memorování. Text výkladových pasáží je více méně překladem české gramatiky v té podobě, jak je představována rodilým mluvčím. Neznalost aktuálních nových učebnic, přinášejících inovativní didaktické postupy, viz např. Holá (2006, 2008), Hádková-Maertín (2006), se promítá také např. do používání deklinačních vzorů, z nichž na cizince musejí nejbizarněji působit *předseda*, *stavení* a *kost*, nebo do výkladu o vidu (Naughton 2011: 154–155). Stejně tak kniha postrádá těsnější propojení témat do sítě souvislostí a vztahů, odkazy mezi lekcemi, závěrečný rejstřík gramatických jevů apod. Pro ilustraci uvedme např. skutečnost, že na straně 66 Naughton vysvětluje slovesa zakončená na *-ovat* s upozorněním, že daný typ je produktivní u přejatých sloves, ale teprve na stranách 259–260 student nalezne téma slovní zásoby spojené s počítači, slovesa *blogovat*, *e-mailovat*, *surfovat*, kde se však na předchozí gramatiku neodkazuje. Podobně tam, kde kniha pojednává o zájmenu *svůj* (s. 298), autor pouze připomíná jeho referenci k subjektu, ale již nezdurazňuje častý problém, s nímž se cizinci i rodilí mluvčí potýkají, totiž chybné překlady vět typu *He has his book – On má jeho knihu*.

Nejnápadnějším nedostatkem práce je nedostatečné rozlišování, respektive matoucí a mlhavé hodnocení výrazů a tvarů s různou stylovou charakteristikou. V úvodním seznamu značek a zkratk je sice symbol * vyhrazen pro „common forms which are spoken usage (but non-standard in writing),“ ale za ním hned následuje zkratka coll. s poznámkou: „(a) more colloquial words, (b) less formal grammatical usage“ (tamtéž: IX). Z takto nejasného vymezení výrazů považovaných za hovorové nebo méně formální tedy není jasné, co má autor na mysli. Symbol * však Naughton používá nedůsledně a nesoustavně, mnohdy v rozporu se současnou normou a kodifikací češtiny. Najdeme jej např. u tvarů *tisknul* (tamtéž: 179) nebo *kupujou*, *pracujou* (tamtéž: 66, zde dokonce s doporučením „avoid these in

standard written usage“), nedůsledně je používán u zájmena *vono* (tamtéž: 248), chybí u podob *četovat* a *fleška* (tamtéž: 259, 260); důsledně se objevuje pouze u tvarů *bysme* (tamtéž: 227), *kdybysme* (tamtéž: 228) a *abysme* (tamtéž: 304). Stejně tak výraz *sekretářka* (tamtéž: 55) by si zasloužil alespoň poznámku o politické ne/korektnosti a existenci ekvivalentu *asistentka*. Závěrečná 16. lekce (tamtéž: 332–333) přináší výkladovou pasáž nazvanou *More notes on non-standard usage*, která se zaměřuje především na obecněčeské hláskosloví, popř. si všímá několika lexikálních zvláštností, zatímco moravské dialekty jsou „odbyty“ pouze upozorněním na specifické tvary *chcu* a *jsu* (sic!). Dva stylizované dialogy v obecné češtině, na ulici a v hospodě, opět působí nechtěně komickým dojmem (tamtéž: 333–335). Oba připomínají spíše mluvu lidí na okraji společnosti, druhý dialog dokonce vyvolává asociace s mluvou na periferii Prahy někdy v předválečné době. Přitom autor, který je sám překladatelem z češtiny, mohl využít např. ukázky z některé Hrabalovy prózy, popř. přepsat autentický rozhovor. Zavádějící je rovněž označení archaických výrazů a vyjádření jako „colloquial form“, např. *fabrika* (tamtéž: 293), *hostinec* (tamtéž: 313), několikrát použité oslovení *mladý pane* (tamtéž: 28, 69), nebo uvedení podivné „hovorové“ formy *radějc* (sic! tamtéž: 275).

Kromě jazykového kurzu učebnice nabízí i vhléd do obecněkulturních souvislostí, jimž se věnují úvodní, z pohledu českého čtenáře velmi zjednodušené až schematické kapitoly. V nich jsou nastíněny dějiny českého jazyka a historie země, která však v Naughtonově pojetí nesahá dále než před panování Habsburků. Reáliemi se autor zabývá i na několika dalších místech, kde k tomu nachází příležitost, např. na straně 17, když vysvětluje vokativ a komentuje hypokoristické formy *Pepa* a *Vašek*, rovněž připomíná jejich významné nositele, Františka Josefa, svatého Václava a Václava Havla; na s. 35 vysvětluje, co je to mariáš. Do textu jednotlivých lekcí je nepravidelně zařazován oddíl *Cultural point*, vykládající české zvyky, či spíše heterostereotypy, jako jsou chalupaření (tamtéž: 100, včetně dnes snad již překonaného časného pátečního odjezdu na chatu, typického spíše pro období normalizace), pivo (tamtéž: 127) nebo přezouvání na návštěvě (tamtéž: 136).

V úvodní kapitole věnované historii se Naughton zmiňuje samozřejmě i o české literatuře (tamtéž: XIV). Výběr českých spisovatelů zohledňuje jejich známost v anglofonním světě. Najdeme mezi nimi nejen Hrabala, Kunderu, Škvoreckého, Seiferta, popř. Čapka a Haška, ale také Miroslava Holuba, jednoho z mála českých autorů, jehož dílo bylo téměř kompletně přeloženo do angličtiny.

Již jsme uvedli, že autor učebnice *Colloquial Czech* počítá se samostudujícím a aktivním čtenářem, ale neposkytuje mu další možnosti rozšiřování jazykových znalostí a kompetencí. V úvodní kapitole *Some further study material* odkazuje sice na některé učební texty české produkce, např. *Communicative Czech* Ivany Reškové a Magdaleny Pintarové (1999), velké česko-anglické slovníky Josefa Fronka (2006) a Ivana Poldaufa (1996), ale např. vůbec neupozorňuje na moderní učebnice Lídy Holé (2006, 2008), autorčino jméno pouze připomíná ve výčtu autorů učebnic pro začátečníky (tamtéž: XV). Studentovi také nenabízí možnost seznámit se s dostupnými on-line zdroji, jako jsou Internetová jazyková příručka, Český národní korpus, výkladové slovníky češtiny nebo webové stránky českých médií. Odkazuje na ně pouze na svých webových stránkách (<http://users.ox.ac.uk/~tayloo10/>), ale v textu učebnice nikoliv.

Recenzovaná kniha Jamese Naughtona nepředstavuje nijak nový a objevný text, porovnáváme-li ji se standardními učebnicemi češtiny pro cizince. Je příliš vážná a nudná, obsahově i graficky, ve srovnání s např. již zmíněnými hravými a vtipnými texty Lídy Holé, než aby mohla upoutat běžného zájemce o češtinu. Serióznost by byla na místě, pokud by šlo o akademický text, ale tím uvedená práce rovněž není. A tak jediným, co můžeme na dané knize vyzvednout, je, byť nesoustavné a ne vždy přesné, upozorňování na stylistickou příznakovost určitých jevů a slov, dále např. zařazení tématu věnovaného psaní e-mailu (Naughton 2011: 261-264), fakt, že věnuje pozornost vybraným problémům slovo tvorby (např. na s. 108 substantiva na *-iště*), nebo to, že mezi typickými českými jídly není uvedeno obligátní vepřo knedlo zelo, ale smažený sýr s tatarskou omáčkou (tamtéž: 315).

Ani význam Naughtonovy knihy ve smyslu učebnice otvírající malému jazyku cestu do anglofonního světa není v dnešní době zásadní, neboť např. na stránkách internetového knihkupectví Amazon jsou kromě *Colloquial Czech* dostupné již i učební texty Lídy Holé. Naughtonova kniha by si tedy do dalšího vydání zasloužila podstatnější přepracování a větší přiblížení se k autentické colloquial Czech.

Bibliografie

- Fronek, Josef (2006): *Velký česko-anglický a anglicko-český slovník*. Voznice: Leda.
Hádková, Marie – Maartin, Jessica Jane (2006): *The Course of Czech Grammar*. Dubicko: INFOA.
Holá, Lída (2006): *Czech Express 1, 2*. Praha: Akropolis.
Holá, Lída (2008): *New Czech Step by Step*, 4. vydání. Praha: Akropolis.

Naughton, James (2005): *Czech: An Essential Grammar*. London: Routledge.

Naughton, James (1996): *Colloquial Slovak: The Complete Course for Beginners*. London: Routledge.

Poldauf, Ivan (ed., 1996): *Velký česko-anglický slovník*. Čelákovice: WD Publications.

Rešková, Ivana – Pintarová, Magdalena (1999): *Communicative Czech*. Praha: Karolinum.

Cvejnová, Jitka (2011):

Česky, prosím. Start. Přípravná učebnice a písanka.

Praha: Karolinum

Jitka Kubíčková

V průběhu roku 2011 se na knižním trhu objevila nová publikace určená k výuce češtiny pro cizince *Česky, prosím. Start*. Jedná se o autorský počín Jitky Cvejnové, která již dříve uvedla na pulty knihkupectví téměř totožně pojmenovanou učebnici *Česky, prosím I* u stejného nakladatelství Karolinum. Autorka je již zkušenou matadorkou v sestavování publikací zabývajících se češtinou pro cizince, ve spojení s jejím jménem lze tedy předpokládat kvalitní výukový materiál.

O její nové publikaci můžeme hovořit jako o přípravné učebnici k dříve vydané učebnici nebo také, jak zmiňuje autorka sama, jako o přípravě či doplňujícím učebním materiálu jakéhokoliv kurzu češtiny pro cizince s jakoukoliv jinou učebnicí. Je zcela zřejmé, že se jedná o publikaci na úrovni A1 podle SERR (Společného evropského referenčního rámce pro jazyky). Učebnice je opravdu pojata velmi univerzálně, její využití je na začátku výuky velice široké a skýtá nepřeborné možnosti, jak s nabízeným výukovým materiálem pracovat. Je nezbytné podotknout, že učebnice *Česky, prosím. Start* je svou koncepcí zaměřena především na ty studenty, kteří mají z určitých příčin problémy s osvojováním si cizího jazyka, či s cizím jazykem nemají zkušenost vůbec. Jedná se o první publikaci na našem trhu, která se cílově zaměřuje také na úplné či částečné analfabety. Především toto hledisko musíme ocenit velmi kladně, protože je to přístup zcela nový a zajisté krok správným směrem. Na místě je zmínit, že výukový materiál není určen dětem ani samoukům. Nepostradatelnou roli zde hraje osoba pedagoga, který učební proces musí vhodně řídit a současně studenta korigovat, vzhledem k tomu, že učebnice neobsahuje klíč s řešením. Pedagog je zde v učebním procesu důležitý i proto, že v publikaci je využita jako zprostředkovací jazyk pouze čeština. Tím se ovšem učební pomůcka stává zcela univerzální a vhodnou k využití v různorodém prostředí.